

SVENSK
FISKERITIDSKRIFT

Dr. TH. THORSTEN EKMAN

33:E ÅRG.

1924

HÄFT. 4.

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
UPPSALA

Fiskare! Fiskenä, bodda och obodda, **notslingsor**, ävensom **ryssjor** och **mjärdar** köpas bäst och billigast från vår gamla, välkända fabrik. Första pris vid alla besökta utställningar, däribland guldoedaler i London, Göteborg, Malmö, Stockholm och Bergen. Priskurant gratis och franko.

SVENSKA FISKREDSKAPS AKTIEBOLAGET - STOCKHOLM

FÖR FISKARE!

Sill- och Strömmingsburkar,
dekorerade eller odecorerade

Tillverkas av
Nordiska Bleckemballage-
fabriken, Gefle

Införda offert Rt. 3509

FISKREDSKAP

NÄT, NOTSLINGOR, SKÓTAR, HAMPGARN
köpas bäst och billigast hos oss. Ny priskurant gratis och franko
A.-B. MALMÖ FISKREDSKAPSAFFÄR
MALMÖ 21 TEL. 5073

Emmes N:o 2

SNABBTÄNDARE

för

TÄNDKULE MOTORER

Erfodra ingen förvärmning!

TÄNDA GENAST!

Begär prospekt

från

AKTIEBOLAGET
MAX SIEVERT

Regeringsgatan 26

STOCKHOLM

Tel. 229, 450

Svensk Fiskeri-Tidskrift

UTGIVARE D:R TH. THORSTEN EKMAN,

FISKERIINTENDENT.

33:e årg.

1924

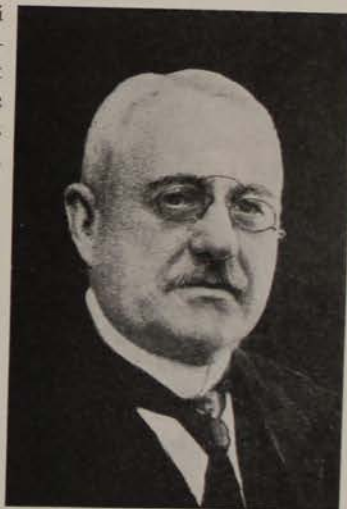
Häft. 4

PER ELOF LINDSTRÖM.

På aftonen den 6 juli
spred sig det helt ovän-
tade sorgebudskapet, att
överdirektören, fil. d:r PER
ELOF LINDSTRÖM hastigt
avlidit i sitt hem i Mörby,
Stocksund.

Det var en levnadsbana
rik på betydelsefullt arbete
i det allmännas tjänst, men
även rik på välförtjänt
framgång, som sålunda
mänskligt att döma alltför
tidigt slutades redan efter
knappa 61 år. P. E. Lind-
ström var nämligen född
den 25 aug. 1863 i Kvil-
linge socken, Östergötland,
där hans fader C. J. Fanor var livgrenadjär. Modern bar
familjenamnet Lindström, och detta upptog sonen såsom sitt.
Föräldrarna överflyttade, medan sonen ännu var helt ung, till
Nyköping, där Per Elof gick i skola. Han ådrog sig redan i
folkskolan uppmärksamhet genom sin rika begåvning och ge-

nom välvilliga medmänniskors hjälp sattes han i tillfälle att få fortsätta sina studier ej blott till studentexamen, utan även att sedan fullfölja dem vid Uppsala universitet. Han avlade där fil. kand.-examen 1886 och fil. lic.-examen 1890, varefter han disputerade och promoverades till fil. d:r 1892. Han hade särskilt intresserat sig för studiet av levande språk och avsåg att bli lärare i germanska språk. Inom kort utnämndes han också till lektor i tyska och engelska vid Nya elementarskolan i Stockholm, 1895. Men hans förmåga och insikter togos snart i anspråk även för andra värv. Under åren 1899—1902 var han ledamot av den stora läroverkskommittén och biträdde sedan inom ecklesiastikdepartementet med utarbetande av den kgl. propositionen i läroverksfrågan till 1904 års riksdag. Redan innan detta arbete var slutfört, erhöill han i uppdrag att studera examensväsendet och undervisningen vid vissa utländska universitet och blev sedan 1904 sekreterare i den kommitté, som hade fått i uppdrag att framställa förslag rörande reformer på detta område vid våra universitets filosofiska fakulteter. Visserligen utnämndes han till rektor vid högre allm. läroverket i Gävle 1906, men hans stora arbetsförmåga syntes redan samtidigt outhärlig inom ecklesiastikdepartementet, varefter han redan från samma år var föredragande i läroverksärenden och följande år blev byråchef. I mars 1909 kallades han till konsultativt statsråd i Lindmans ministär och övertog några månader senare ecklesiastikportföljen i samma regering. Sedan denna 1911 fallit, återgick han till kansliräds- och byråchefsposten i departementet. Han var sedan 1912 ledamot i styrelsen för postsparbanken och lämnade 1917 ecklesiastikdepartementet för att bli överdirektör och chef för nyssnämnda institution. Då postsparbanken 1923 undergick en större omorganisation övergick Lindström till indragningsstat. Men naturligtvis betydde detta ej, att han drog sig tillbaka från arbetet. Tvärtom mottog han samtidigt en så krävande post som att vara huvudredaktör för en stor daglig tidning, nämligen Aftonbladet. Det behövs ett mera ovanligt mått av arbetsenergi och mångsidighet för att ungefär 60-årig med framgång upptaga ett så nytt arbetsfält, på det sätt som Lind-

ström gjorde. Men han fyllde måttet till fullo, och tidningen bar också vittne därom. Han medarbetade livligt i den, och alstren av hans penna voro alltid värda att läsa. Hans rakryggade politiska hållning och hans omfattande kunskaper på olika områden tilltvingo honom även allmän aktning från olika politiska läger. Den svenska publiciteten har också genom hans för tidiga bortgång liksom landet i dess helhet lidit en svår förlust, som ingalunda är lätt att ersätta.

Denna kortfattade skildring ger blott några av de yttre konturerna av P. E. Lindströms verksamhet, som omfattat så mycket annat. Han har t. ex. varit ledamot av en hel del kgl. kommittéer utom de redan nämnda, såsom bl. a. den för kommunala mellanskolor, för läroverkslärarnas lönereglering, för folkundervisning, för departementens ombildning, för gymnastikundervisning, tandläkarundervisning o. s. v. Hans stora praktiska duglighet gjorde hans medarbetarskap eftersökt på många områden och gav honom plats i ett flertal styrelser, såsom i den för Aug. Abrahamsons stiftelse, i styrelsen för folkskollärarnas pensionsinrättning, i Göteborgsbankens styrelse m. fl.

Hans mångsidiga intresse gav sig också tillkänna däri, att Svenska Fiskareförbundet fick förmånen att få utse honom till sin v. ordförande år 1917. Han uppfattade ej detta blott som en honnörspost, utan deltog flitigt i styrelsens verksamhet, varefter hans stora erfarenhet på det administrativa området var av synnerligen stort värde. Men han var tillika också verkligt sakkunnig, ity att han var en intresserad och skicklig praktisk utövare av fiske, så ofta som det var honom möjligt. Även sedan hans samhällsställning och hans arbetsbörda gjort hans tid strängt upptagen, tillbringade han gärna, så ofta som möjligt, ensam i sin båt med sina fiskedon, några av dagens tidigaste timmar; både nät och långrev skötte han utan hjälp.

Vid sammanträden med vår styrelse eller förbundet saknades han sällan, och endast när han var absolut hindrad av viktigare andra angelägenheter eller tillfälligt vistande på annan ort. Ej blott i det allvarliga arbetet, utan även i det

personliga umgänget lärde vi att högt skatta honom. Ty hans flärdfria och vänsälla väsen och hans rika humor gjorde, att var och en, som hade lyckan av att få göra hans närmare bekantskap, kände sig varmt fästad vid honom. Svenska Fiskareförbundet har genom hans bortgång förlorat en värdefull arbetskraft och en avhållen vän.

OM FÖREKOMST AV NORSK VARSILL BLAND VARENS MAKRILLFÄNGSTER UTANFÖR BOHUSLÄN.

Av ARVID R. MOLANDER.

Under de två sista åren har vid makrillfiske med drivgarn i maj och juni utanför Bohuslän erhållits ej obetydligt med sill, som har varit ovanligt stor och enligt många fiskares mening tydligt skild från vår vintersill. Genom intresserade fiskares medverkan insändes till mig såväl i maj i fjol som i år prover av denna sill, och vid en analys av dessa har jag funnit dem innehålla avsevärt med norsk vørsill.

Tabell 1.

Längd i cm.	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
Antal	3	13	39	48	4	2	4	—	1	1

Tabell 1 visar längden av sillarna från ett prov, taget i år den $17/5$. Sillen har erhållits i makrillgarn strax väster om Hällö och visar en ovanligt stor genomsnittslängd. De stormaskiga makrillgarnen ha sannolikt utgallrat de mindre individerna bland sillarna, men då sillar av 30 cm:s längd och mera i regel äro fåtaliga bland den av bohusläningar fångade höst- och vintersillen, visar det anförda provet en bestämd olikhet mot vad man finner hos denna.

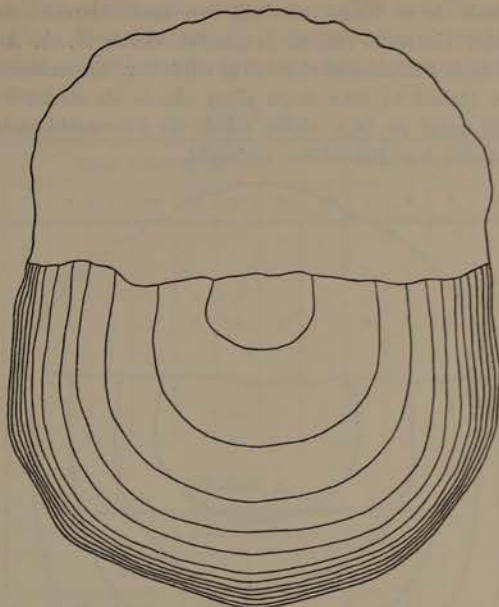

Fig. 1. Fjäll från bohuslänsk vintersill, 30 cm. 12 vinterringar, $17/5$ 1924.

Tabell 2.

År	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Medel- längd
Grupp I			1	2	3	8	6	8	2	1	29,7
Grupp II	4	6	7	1	1						30,5

Vid åldersbestämning kunde man efter tillväxtförhållandena att döma bland dessa sillar urskilja tvenne typer. Grupp I, som utgjorde huvudparten (ca 64%), bestod av sillar med relativt hög ålder, mest mellan 10 och 12 år (tabell 2). De voro antingen utlekte eller med påbörjad ny utbildning av gonaderna (stadier VII och II). I magarna hade dessa sillar till allra största delen scizopoder (*Meganyctiphanes* och *Thysanoessa*), men även sillyngel och copepoder. Fjällens centralfält (fig. 1) voro genomgående små. I förhållande till sin

ålder hade de en längd, som väl överensstämde med den hos Bohusläns vintersill (tabell 3; jämför vidare K. A. ANDERSSON, Svensk Fiskeritidskrift 1916, häft. 2). En analys av ett kotprov (tabell 4) från dessa sillar visade ett medelvärde på kotornas antal av 56,6, vilket också väl överensstämmer med förhållandet hos Bohusläns vintersill.

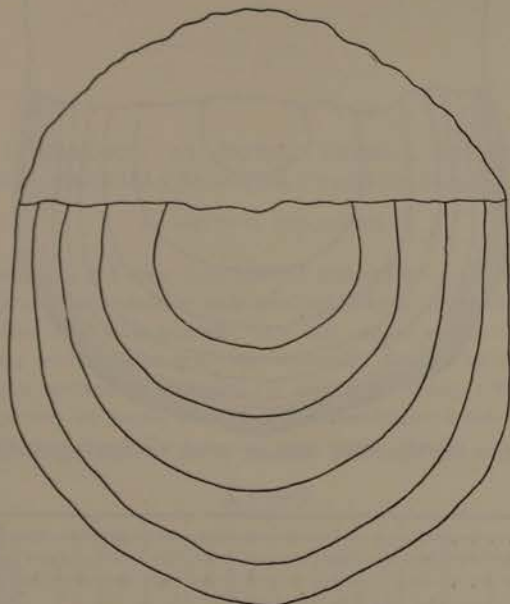

Fig. 2. Fjäll från norsk vårsill, 30 cm. 5 vinterringar. $\frac{17}{5}$ 1924.

Sillarna, som tillhöra grupp II, skiljas lätt från den första gruppens därigenom, att de ha en betydligt lägre ålder, till större delen 6—7 år, men detta till trots en större medellängd och betydligt större tillväxthastighet. En dylik tillväxthastighet finner man endast i enstaka fall hos sill tillhörande vinter- eller höstsillen. Fjällen visa medelstora centralfält (fig. 2), och deras tillväxttyp är i överensstämmelse med vad man finner hos den norska vårsillen. II-gruppssillarna äro utlekt

eller med ny utbildning av gonaderna (VII och II) och liksom hos den första gruppens sill äro magarna i regel fyllda av näringsrester, bestående av scizopoder, copepoder och fisk-

Tabell 3.

Längd i cm.	Grupp I (antal pr årsklass)								Grupp II (antal pr årsklass)				
	7	8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9
27	1												
28		1							1	1			
29		1	1	4	3	4			1	1			
30			1	2	3	4	1		2	1	6		
31			1	2			1						
32										2			
33									1	1			
35								1					
36													1

Tabell 4.

Antal kotor					
Grupp I			Grupp II		
56	57	58	56	57	58
15	12	4	3	11	4
Medelvärde 56,6			Medelvärde 57,1		

nygel. Av tabell 4 finner man vidare, att kotantalet är högre med ett medelvärde av 57,1, och även däri är likheten med den norska vårsillen påfallande. I ett mindre prov av liknande sill, som togs i maj 1923, var genomsnittsvärdet vid kotantalet 57,2 (tabell 5), liksom inblandningen av denna silltyp i sillfångsterna var större (nära 50 %).

Tabell 5.

56	57	58	59
5	10	6	2
Medelvärde 57,2			

Det torde av allt att döma vara sannolikt, att II-grupps-sillarna äro identiska med norsk vårsill. Den av A. C. JOHANSEN nyligen beskrivna vinterlekande Kattegattssillen kunna de ej tillhöra. Kotantalet är för högt och tillväxthastigheten för stor. I-grupps-sillarna tillhöra den bohusslänska vintersillen.

Ur praktisk synpunkt har den omnämnda förekomsten av norsk vårsill ej någon större betydelse. Teoretiskt sett är den av intresse, då den stora mängden av planktondjur i sillarnas magar gör det sannolikt, att sillens strövtåg inåt Skagerack är att uppfatta som en näringsvandring. Efter att ha lämnat lekplatserna vid norska sydvästkusten sprider sig sillen åt skilda håll och går ut till havs, och en del finner bland planktonmassorna i Skagerack ett lämpligt jaktområde. Detta är även fallet med de stäm av vintersill, som vid samma tillfällen fångas, vare sig dessa äro i Skagerack kvarblivna rester efter vinterinvasionen eller från Nordsjön följt planktonet in i Skagerack. Det ringa materialet ger tyvärr ingen möjlighet att avgöra frågan om de samtidigt med vårmakrillen uppträdande vintersillarnas härkomst.

SPRIDDA ANTECKNINGAR OM GÄVLEFISKERARNES FORNA FISKERESOR NORRUT.

AV IVAR ARWIDSSON.

Följande anteckningar gjorda i mars 1915 torde böra räddas undan glömskan.

Fiskeritillsyningsman OSCAR HOLMGREN (född 1847 i Gävle, liksom far [1819—1894] och farfar [c:a 1785—1855], bägge fiskare), Snatrabodarne, Vesslands socken i norra Uppland, meddelade följande.

Holmgrens farfar arrenderade av kronan Trysunda fiskehamn i Nätra s:n i Ångermanland och upptog i sin tur arrende av övriga fiskare i hamnen. Under farfaderns sista år och vidare fram till c:a 1860 fiskade blott H:s far, som fort-

satte med arrendet; min sagesman var med i fisket några år. Från dessa erinrar han sig, att det fanns c:a 13 båtlag med var sin strömmingsnot (det främsta fiskeredskapet); 2—3 båtlag tillhörde Holmgren. Övriga båtlag från Gävle voro 5; vidare funnos 5 från Ångermanland, därav 2 från Strängön (Nätra s:n). Holmgren använde en skonare (Lina Kristina) och övriga fiskare från Gävle galeaser (4 st.) för färderna dit upp och tillbaka om hösten. Man avseglade i regel från Gävle i maj och då helst under månadens första del. Uppresan tog vanligen 2—8 dagar. Fiskaren medförde oftast hela sin familj och desutom dräng och piga. Vidare märktes:

1) kor (upptill 5—6 st. [Holmgrens]) och getter, samt event. svin; endel djur slaktades på läget, övriga återfördes till Gävle;

2) sängkläder, kokkärl, porslin etc.;

3) diverse matvaror såsom socker, kaffe, saltat kött, mjöl, gryn samt rågbrödsbakor, som »basades» jämna före nedpackningen i sockerfat;

4) salt till saltning av strömming etc.

5) diverse bytesvaror såsom socker, kaffe, salt, gryner och dylikt. I utbyte fick man norrlandslärf, antagligen lin, fågel, samt i äldre tider säkerligen skinn (räv, utter, mård; farfadern var stor skinnhandlare). Mera sällan köpte man resp. varor.

Kärl till fiskens insaltning medfördes ej. Kärlved fick tagas från skäret, där fiskehamnen är belägen. Kärlen, mest hel- och halvtunnor, men även något fjärdingar, tillverkades på skäret av fiskarena och personer från trakten, framför allt båtsmän, som även voro med i fisket (särskilt hos Holmgren med 2—3 båtlag).

Fiskeredskapen, med undantag av fisknoten och starkt träsiga skötar, medfördes ej på resorna från och till Gävle, utan kvarlämnades på skäret, varest de under vintern förvarades på stänger under taket i därvarande kapell, som var försett med luckor och järnbommar. Ny redskap iordningställdes både i Gävle och på skäret, och en del skötar nybundos efter beställning i trakten under vintern.

Strömningen togs framför allt med not. Notarna voro ganska små, försedda med kil och drogos med handkraft (2 fiskare på vardera tögen) på öppna stranden. Även kvinnor deltog i fisket, som drevs på olika tider av dygnet. På hösten användes skötar av Holmgrens blott 2—3 veckor; en del fiskare använde sådana något längre och började från omkring Olsmäss ($\frac{29}{7}$). Skötarna lades — för fångst av lekande strömming — på yttre grund. Ovisst om någon bättre strömming egentligen erhöles.

För fångst av lax användes laxnät (fadern hade 3 st.) och om hösten laxrev. Storryssjor förekommo ej. Små nät användes, dock sällan annat än under resorna från och till Gävle vid de tillfällen, man blev liggande för motvind i olika hamnar. Med fisknot erhöles sik om hösten; utanför Gävle (innanför Skansen och i Kullandsvikarna) tog man senare på hösten och på våren med samma not stora mängder av huvudsakligen vimma, mört och id.

Sik och lax, av vilken senare något även erhöles i strömmingsnoten, nedsaltades.

En hel del varor, som man erhållit på våren, betalades mot hösten med salt strömming eller annan salt fisk.

Hemresan till Gävle skedde i regel i slutet av september, och kom man då lagom till marknaden i början av oktober.

Holmgren meddelade vidare, att Gävlefiskare bl. a. vistades i följande två närbelägna fiskehamnar, nämligen Grisslan (Sjulevads s:n) och Skagern (Grundsunda s:n).

Gävlefiskaren E. A. GRELLSSON (född 1846 i Gävle, liksom far [1800—1879] och farfar) meddelade följande. Han deltog i fisket sedan barndomen och övertog detsamma efter fadern omkring 1870, samt slutade därmed omkring 1898, varefter han till och med 1911 drev fraktfart på kusten. Hans galeas Anna synes å fig. 1 efter fotografi från Trysunda, där även familjen Grellsson bland andra höll till under fisketiden. Galeasen, som inköptes av G. e:a 1872, blev förbyggd e:a 1896 och såld 1912. Liknande, men mindre fartyg användes allmänt av fiskarena för resp. Norrlandsresor.

Gävlefiskaren E. V. HÖGBERG (e:a 1863—1915), som fiskade

i Skeppsmalms fiskehamn i Grundsunda s:n, färdades alltid jämte sin familj med Grellssons galeas; 1912—1914 for man med någon kustångare. Högberg medförde, åtminstone så länge resorna företogs med galeasen Anna, något proviant för sommaren. Däruppe sålde han (kontant) huvad saltströmming, samt medtog förutom salt sik och div. strömming till husbehov, fetströmming och surströmming till Gävle. H. hade »hel sköt-

Fig. 1. Från Trysunda fiskeläge; omkring år 1895. En fiskare med hustru, dotter och två pigor. Galeasen Anna synlig.

båt» men blott hälften i en not; hithörande stora notbåt upplades under vintern i Trysunda.

Angående Gävlefiskares färder norrut i äldre tider visste Grellsson att berätta följande. Agön utanför Hudiksvall besöktes mycket långt tillbaka, men om man även vistades på det närbelägna Kuggöarne är ovisst. Till Bergön i Rogsta socken (således norr om Hudiksvall) seglade ännu 1855 Gävlefiskaren Wendin med en *slup* (mindre skuta); han brukade återvända till Gävle först närmare jul. Ungefär samma år funnos Gävlefiskare i följande lägen: Rävsviken (1 skuta), Bönhamn (1 skuta) och Barsta i Nordingrå socken, Norrfälls-

vik (2 skutor) i Ullånger socken, Ulvön (flera skutor) och Trysunda (5 skutor; tidigare antagligen flera) i Nätra socken, Grisslan (3 skutor) i Sjölevads socken, Skeppsmaln och Skagern (3 skutor) i Grundsunda socken. Vidare meddelade Grellsson, att han som barn hört att Gävlebor farit ända upp till fiskeläget Långholmen i Nordmalings socken, möjligen det nordligaste av de lägen, dit Gävlefiskare styrt sina färder under dessa tider.

Trysunda fiskläge, som tidigare tillhörde eller ansågs tillhöra kronan, utarrenderades genom auktion på 15 år i taget. Arrendatorn utarrenderade i sin tur fisket till de olika fiskarena, och fick han (omkring 1855) pr not 8,5 tunna vanlig, ohuvad saltströmming; tunnan om 48 kannor = 125 liter. För skötfiske (*skötrodden* började vid *Jacksmäss* [²⁵/₇]) och annat fiske betalades ingenting särskilt. Omkring 1870 erlades 4 tunnor saltströmming pr not.

Trysunda fiskare bo numera alla året runt på läget. Användning av strömmingsnot har helt upphört från och med 1922. I stället för sådan not användes krokskötar, 600 maskor djupa och 80 m. långa. För närvarande äro två fiskare tillsammans om 1 krok, liksom förr 4 eller ibland blott 2 man (uppgift 1923) ägde en not tillsammans.

På läget lämnade familjen kvar sängkläder, mycket kokkärl etc. — Färdiggjorda strömmingskärl köptes i stor utsträckning av Vihyggeråbönder och fiskare. Vissa år tillverkade Grellssons far under vintern i Gävle 20—25 heltunnor, som medfördes.

Grellsson brukade ej ta fiskedrängar med från Gävle, ej heller kreatur efter c:a 1860. Av salt — helst Cagliari — medfördes 200—300 hektoliter, därav 40—50 för eget bruk. Längre tillbaka ville man helst ha grått, smutsigt salt, och skulle strömmingen vara »mosig åt dalkarlen». Vidare medfördes malt till bryggning av dricka, samt för hushållet och i handelsintresse kaffe, socker, sirap, mjöl, gryner etc. Man hade »full handelsbod» till omkring 1860, varefter handlare började finnas överallt på kusten. Mot medförda varor och mot på platsen saltad strömming tillbytte man sig lin, lärft, mindre par-

tier saltad lax, potatis och smör; det sista bl. a. på marknad i Nätra i senare delen av september. På marknaden sålde fiskarena saltad, huvudlös strömming. Efter hemkomsten till Gävle, i slutet av oktober eller något tidigare, såldes lin, lärft, smör, salt lax och framför allt salt strömming.

I fråga om själva strömmingsfisket märkes, att notfisket började med fångst av isströmming på öppen strand och pågick sedan till omkring mitten av september. I allmänhet användes blott utåt belägna varp, på utsidan av Trysundaön, vid Trysunda holme, Skrubban, Rödklubb, Gråskär, Björnviksklubb, Sundsklubb, Klösan och Ellön. I ett notvarp kunde man få upp till 50 tunnor »packad strömming», varmed menades den mängd färsk strömming (en halv gång till så mycket), som åtgick till resp. antal tunnor.

De använda skötarna voro från 125 maskor djupa. Grellsson hade, förutom strömmingsnot och skötar, en mindre fisknot, siknät, laxrevar och ett staknät för fångst av lax.

Anteckningar om Gävlefiskarens forna fiske norrut finner man bl. a. på följande ställen.

A. A:SON HÜLPHERS uppger i sin Beskrifning öfver Norrland, Ängermanland, 1779, sid. 60, att kapellet i Barsviken var uppbyggt av Gävlefiskare. Samma sida talas om uppkomsten (under Gustaf Wasa) av »kronoallmänningar», bestående av olika fiskeholmar. Sid. 227 — under fiskläget Ulvön — talas det om »Gefle Fiskerskaps friheter i denne orten». Sid. 229 slutligen säges om Trysunda hamn, att »Denne Crono ö... blef 1767 arrenderad på 50 år af Borgaren J. Sellberg och med hamnlagare från Gefle». Samme författare meddelar i sin Beskrifning öfver Gestrikland 1793, sid. 53, att »Efter gammalt har Gefle Fiskerskap uppehållit sig merändels vid vissa fiskelägen, näml. emellan Umeå och Hernösand» etc. ned till trakten av Gävle; bl. a. nämnes Tröjsund (= Trysunda). Sid. 55 uppges, att fiskeflottan utgöres av 33 fartyg, s. k. »haksar», jfr sid. 42 (samma arbete).

I Nya Gefleposten ⁵/₆ 1871 återfinnas vidare följande uppgifter. Gävle stads fiskeflottilj utgjorde då 5 galeaser, av vilka 4 för övrigt d. ⁵/₆ begynt sin resa till de »nordliga fiske-

lägena». 30—40 år tidigare funnos över 30 fiskefartyg, s. k. hacksar. Minskningen uppges bero dels på mindre lönande fiske, dels på lanthandelns tilltagande, varigenom den förr av fiskarena med stor vinst bedrivna handeln så gott som försvunnit.

Till sist bör en uppsats, signerad L—d, av medarbetaren i Norrlands-Posten, Gävle, E. Lavard, omnämnas; uppsatsen, »Från Gävlefiskets storhetstid», finnes intagen i Aftonbladet för d. 12/5 1918.

NÅGOT OM ÅLENS OCH KRÄFTANS FÖDA.

(Efter en uppsats i »Fischerei-Zeitung» Nr. 48 1923.)

Striden om ålens och kräftans föda är egentligen av nyare datum. De gamla ansågo dem båda vara asätare. Nyare forskare anse detta icke vara riktigt. Dr. WALTER lämnar i sin bok, »Der Flusssaal», rum för båda meningarna.

Författaren skriver:

»Jag tillåter mig att här nedan framlägga mina erfarenheter i dessa avseenden. Innan vi beröra själva ätfrågan, måste vi klargöra, vad som är as. Svaret på denna fråga skall låta: as är ett i förruttnelse befintligt djur. Avsöndringarna bestå av stinkande gaser o. s. v.; insektslarver utvecklas på sådana i upplösning varande kadaver. Detta svar på frågan är dock riktigt endast då det är fråga om kadaver, som ruttna på land.

I vatten felas ofta de stinkande gaserna och värme. Under det att på land förruttnelsen börjar utifrån — angreppspunkter: anus, svalg, mun, ögon — utgår den under vatten, om vi där över huvud skola tala om en sådan, alltid inifrån.

Prov 1: Vi kasta sommartid ett svinkadaver i bäcken; det sjunker. För att det ej skall flyta bort, fastbinda vi kadavret. Efter två à tre dagar flyter det upp, kroppen är uppsvälld. Taga vi kroppen i land och skära upp den, så avgå stinkande gaser. Låt oss taga ut inälvorna, spola bukhålan grundligt med friskt vatten och lägga kadavret i vattnet igen.

Efter några dagar upptaga vi det åter och se, då stinker det nästan ej alls! Nu taga vi till såg och yxa, stycka kadavret i långa, smärre stycken och fastgöra dessa i bäcken. Nu skola vi finna, att dessa stycken över huvud taget ej stinka. Grundmärlor samla sig på dem, och vattnets alla fiskar snappa på dem till dess intet är kvar. Om man på natten belyser bitarna med en elektrisk lampa, kan man få se, huru också ål och kräftor äro med om kalaset. Är detta kött as?

Prov 2: Vi kasta ett svinkadaver i en damm. Uppsvällningen sker som i prov 1. Det flyter upp; men vi taga ej upp det, utan låta det ligga. De över vattenytan nående delarna angripas av spyflugor, fluglarverna äta sig gångar ner intill vattenytan (under vattnet kan ej flugmaskarna leva). Dunsterna, som utveckla sig av de inkomna gaserna, gå långsamt bort och sprida en fruktansvärd stank. Dessa giftiga gaser genomtränga hela kadavret, och det dröjer ofta månader, innan det faller sönder. Är dammen liten, kan vattnet bliva förpestat, och allt dör där. Detta är as.

I floder, där ständigt nytt vatten spolar omkring kadavret, utveckla sig förhållandena återigen på ett annat sätt.

En ung utter hade fångats i en ryssja. Under dess döds-kamp hade ryssjan flyttats och återfanns icke. Efter några månader hittade man den emellertid, och se, utterns kött var förtärt ända in på benen, så att skelettet låg i den ännu tämligen hela huden.

I L-floden sköt jag en utter, den sjönk, och trots min möda förblev den borta. Efter månader fann man skelett och hud i frirännan vid en kvarn. L-floden är fiskrik, även ål och kräftor funnos då ännu mycket gott om. Var och en, som såg lämningarna av uttern, måste antaga, att blott ål och kräfta kunnat äta av köttet så, till den grad fint hade det avlägsnas från benen.

De gamla kelterna lära, då de saknade salt till insaltning av kött (vilket ej sällan torde varit fallet så dyrbart som salt då var), och de ej kunde torka det på grund av olämpligt väder, hava konserverat det under vatten. Något liknande lära eskimäerna göra än i dag.

Hos oss användes denna konserveringsmetod ännu av våra herdar. Kött av självdöda djur skäres i strimlor, torkas något och packas i ett fat. Vatten slås på så, att det står två handbredder över köttet, varefter fatet slås igen. Detta kött användes till hundföda. Man undviker saltlake, som man ju lätt kunde få för en ringa penning, för att spara hundarna för salt som ju är skadligt för dem (det gör dem törstiga och tvingar dem att dricka; då hunden ej svettas, utan vattnet avgår med urin och avföring, kunna tarmsjukdomar bliva följderna av för mycket saltmat). På visst sätt är detta kött dock as.

Förr fångade man ofta kräftor medelst s. k. kräfthävar. Med stor framgång agnade våra fiskare då kräftburarna med dylika köttbitar, och fångstresultaten voro mycket goda.

Jag tänker ännu med nöje på de härliga eftermiddagarna, då vi, särskilt under sommarferierna, med gäster foro till sjön för att fånga kräftor och kokade dem för supén på platsen. För köttbeten drog fåraherden E. försorg. Att detta kött var omgivet av någon vällykt, vill jag dock ej påstå. Men ej blott kräfthävarna utan även längrev efter mal, äl o. s. v. agnades med dylikt kött, och jag kan lugnt säga, att fångsterna voro rikliga — rikligare än nu, då det agnas med friskt kött.

Det synes mig dock vara ett ofrånkomligt faktum, att ålen och kräftan kunna göra skillnad på friskt kött och gammalt, vattenlagt, ankommet; men i nöden äter gammal Erik själv flugor.

Nyligen läste jag i en tidning, huru en 'lörd herre' förvisade till fablernas område, att kräftor och äl äte as, snarare toge de reda på den djurvärld, som hölles på den ruttande kroppen. Säkerligen är detta riktigt, men ålen och kräftan äro alltför giriga ätare, för att helt långsamt samla ihop de små djuren. Den som har sett en äl gå på jakt, får en helt annan uppfattning av dess otroliga simförmåga, som nog övergår alla andra fiskars i hastighet. Hans glupskhet är också våldsamt.»

Ovanstående får kanske i en eller annan detalj läsas och tros med urskillning, men säkert är att i rinnande vatten hål-

ler sig kött utan att ruttna på ett helt annat sätt än i stillastående. Det rena muskelköttet håller sig också bättre än inälvor, och flugmaskars rotande i kadaver åstadkommer en otäckare och nog också giftigare förstöring än enkel förruttning. Vi hava upptagit artikeln huvudsakligen för att få fram frågan om ej kanske, ehuru ikastande av hela, självdöda djur som mat åt kräftor är olämpligt, matande av sådana med enbart rent kött, t. ex. av självdöda djur, kan komma i fråga med iakttagande av, att det lägges helt och hållet *under* vattenytan.

Red.

STÅLTRÄDSMJÄRDAR.

På senare tider hava dessa redskap fått en stor spridning i vårt land och därvid vunnit både gillande och ogillande. *Gillande*, emedan de äro bekväma att använda och kunna fånga mycket fisk, visserligen mest småfisk men stundom även större av olika slag; *ogillande*, emedan de ofta ej komma in under (de äldre) fiskestadgarnas bestämmelser och därför ofta äro så småmaskiga att de fånga allt för liten fisk; emedan de ofta fånga stora mängder småfisk och, kanske oftast, emedan de av flera anledningar äro särdeles lämpliga för »tjuvfiskare».

Att de äro i viss mån svåra att på lämpligt sätt få in i fiskestadgar, kan ej heller förnekas. Maskorna äro ju ej 4-sidiga utan 6-sidiga; detta klaras dock lätt genom att bestämma att avståndet mellan två motstående sidor i maskan ej får understiga ett visst mått. Ämnet är i regel galvaniserad järntråd men kan ju vara annat; enklast kommer man väl ifrån denna svårighet genom att kalla dem redskap av metalltrådsnät, trots att från somligt håll kanske göres gällande, att »metalltråd» måste vara tråd av någon kopparlegering (= »metall»). Till en början hade dessa redskap i regel formen av äldre mjärdar, men snart nog övergick man mer och mer till den nu kanske vanligaste formen med ingångsöppning i form av en vertikal springa och hela redskapet bildat i viss

överensstämmelse med ett katsekar. Stundom kallas de då för stålträdsratsor, ehuru de sakna landgång. Denna benämning synes emellertid vara alltför teoretisk och onödig. Lika väl som de s. k. mörtstugorna i vissa trakter ofta, att ej säga oftast, gå under namnet betes- eller agnmjårdar, och man säkerligen i en fiskestadga, där bestämmelser äro intagna rörande »betesmjårdar» men ej rörande »mörtkassar», räknar både dessa redskap till »agnmjårdar», lika väl böra de s. k. »stålträdsratsorna» få räknas till »mjårdar». Skulle man blott för den vertikala ingångens skull kalla redskapet för »katsa», så bleve det lätt förvirring i redskapsnamnen. Vad skulle man då kalla ett redskap för, som i allo ser ut som en vanlig gäddryssja, utom i det att första ingången är gjord som en vertikal springa! Nej låt stålträdsburarna av vad slag de vara må kallas för »mjårdar», så är man ifrån trasslet. I en stadga får man kanske allt efter behov omskriva beteckningen, t. ex. »all redskap av metallträdsnät», eventuellt med undantag av: t. ex. »betesmjårdar».

Fullt på det klara med, när stålträdsbjördarna (trots att det nog ej finns en enda av verklig ståltråd, så torde nog detta namn — jämför »ståltråd» = verklig järntråd — på grund av flera förhållanden vara och bliva det vanliga) äro bäst ägnade att fånga fisk med, vågar jag ej säga mig vara, men i allmänhet torde det vara under aborre- och mörtlek samt i allmänhet på någorlunda fiskrika, vegetationsrika platser. Deras lätta och »lönande» användning på dessa platser och svårigheten att få se och taga reda på olovligen utsatt dylik redskap, har bidragit till, att yrkesfiskare och fiskevatensägare äro föga glada åt dem. Om också i flera fall vederbörande ledsna på »burarna», på grund av att de snart rosta upp, så är detta ej mycket att lita på. En bättre kvalitet kan snart nog näs, som håller tillräckligt länge. På att de kunna fiska, finnes nog med exempel. Uppgifter om »fulla av mört», »massor av lekaborre» o. dyl. äro rätt vanliga. I en fiskredskapsfabriks priskurant förekommer t. ex. som reklam följande avskrift av rekvisition: »Vill Ni vara av godheten och sända mig 1 st. — — mjärde — —. För någon tid sedan

beställde jag från Eder en mjärde — — —. Vi har vittjat den flera gånger och haft ända upp till 1,000 aborrar i den. — — —.» Underskrift. Maskstorleken i denna mjärde uppgives i priskuranten vara 1" (d. v. s. 1 verktrum). Nu kan ju uppgiften av de 1,000 st. vara överdriven, men ett bra stort antal torde det dock hava varit. Samma fabrik har mjårdar med maskor ned till $\frac{5}{8}$ tum. I regel äro ju sådana redskap olämpliga.

Det torde kanske vara önskvärt att länsfiskeritjänstemännen, som säkerligen ofta komma i tillfälle att göra iakttagelser rörande dessa redskap, ville studera dem närmare och föra anteckningar över vad som kan vara av intresse därvid. Säkerligen är saken värd en allsidig utredning.

T. Ekman.

LITTERATURMEDDELANDEN.

J. P. JAKOBSEN and A. C. JOHANSEN: *On the causes of the fluctuations in the Yield of some of our fisheries. II. The eel fisheries.* Medd. fra Kommissionen for Havundersøgelser. Serie Fiskeri Bind VI, n:r 9 (med dansk resumé).

Liksom andra fisken växlar även älfisket i fråga om avkastningen från det ena året till det andra, om man också utnyttjar fiskeriteknikens alla resurser. Att lokala ström- och vindförhållanden härvid spela en ej obetydlig roll, torde vara sannolikt, men de kunna dock ej ensamma utgöra tillräckliga förklaringsgrunder för omnämnda variationer i avkastningen. Till belysande av denna fråga ha de danska forskarna J. P. JAKOBSEN och A. C. JOHANSEN till förnyad behandling upptagit ett spörsmål, som redan förut dryftats av danska fiskeribiologer, nämligen i vilken utsträckning sommartemperaturens variationer står i samband med växlingarna i älfiskets avkastning eller om kalla och varma somrar ge olika utslag ifråga om detta fiske.

Årsfångsterna av äl från de danska kusterna innanför Skagen under åren 1902 till 1916 samt medeltemperaturerna av

ytvattnet under dessa års sommarmånader (maj—september) ligga till grund för undersökningarna. Efter att ha jämfört de fiskeristatistiska och hydrografiska faktorerna genom en beräkning av korrelationen mellan avvikelserna från ålfångster-
nas och temperaturernas normala värde komma författarna fram till det resultatet, att det dels förekommer ett givet samband mellan årsfångsterna av ål och ytvattnets sommartemperaturer dels att *ålfiskets avkastning blir störst de år, då sommartemperaturen är högst*. Vid en närmare granskning av observationsmaterialet visar sig, att främst *blankålen* fångas mera under varma somrar. Den sannolika förklaringen är, att den högre vattentemperaturen påskyndar ålens utveckling mot könsmodnaden; antalet blankålar blir med andra ord större under varma än under kalla somrar. Någon större tillväxthastighet på ålen vid dylika tillfällen har man däremot ej funnit. Fångsten av blankål försiggår i regel från mitten av september till mitten av november, och det ligger nära till hands att fråga sig, om någon bestämd månads temperatur har större betydelse för höstens fiske. Det har lyckats författarna påvisa, att därvidlag augustitemperaturen mycket nära sammanhänger med fångstutbytet, och vidare att denna utövar ett dominerande inflytande på fångsten av blankål; och ej heller bör förbises, att en relativt hög temperatur i juni—juli sannolikt även kan bidra till ett ökat fångstutbyte. Mot en viss höjning av augustitemperaturen utöver det normala svarar en procentuell förhöjning av fångsten av blankål.

Undersökningarna ha även utsträckts till att omfatta gulål, och man finner även ifråga om denna ett samband mellan fångstutbytets växlingar och sommartemperaturernas avvikelser från det normala. En högre temperatur framför allt i juli synes otvivelaktigt framkalla en större fångst av gulål under sommaren. Sambandet mellan variationerna i fångsten av gulål och sommartemperaturernas växlingar framträder dock mindre starkt, än när det gäller blankål, och författarna anse sig böra taga den möjligheten med i betraktande, att fisket efter gulål drives mera intensivt under varma än under kalla somrar, för att jämte antagandet att gulålen vid högre

temperatur växer fortare söka förklara det påvisade sambandet mellan sommartemperaturerna och gulålfångsterna.

Av intresse är också, att efter varma somrar blankålen fångas tidigare på året, d. v. s. att septemberfångsterna då utgöra en större procent av höstfångsten än normalt.

Sannolikt torde man dock böra taga hänsyn även till andra faktorer, då det gäller att förklara ålfångsternas årliga växlingar. De här refererade författarna ha även undersökt förhållandet mellan somrarnas regnmängd och ålfångsternas storlek, utan att dock bestämt kunna påvisa något samband mellan dessa. De framhålla i detta sammanhang, att under torra somrar ålfångsterna inom vissa områden kunna bli mindre, därigenom att mindre åar och bäckar torka ut, och ålen hindras att gå ut till havs. Utvandringen av blankål fördröjes dock på detta sätt endast några månader och fisket efter denna kan påbörjas redan tidigt påföljande år (våren och försommaren).

Frändrages temperaturens beräknade inverkan på ålfångsterna, finner man ändock, att det kvarstår årliga maxima och minima med hänsyn till mängden av fångad ål. Det är mycket rimligt att förmoda dessa växlingar stå i samband med årsklassernas olika styrka. Av undersökningarna får man dock ej full klarhet om, i vad mån ett dylikt antagande är berättigat.

För att praktiskt utnyttja de här refererade, intressanta undersökningarna borde man, föreslå författarna, organisera ett rapportsystem med meddelande om sommartemperaturerna och deras avvikelser från de normala, ett förslag, som synes kunna arrangeras utan allt för stor apparat och säkert skulle vara till bätnad för fiskets män.
A. R. M—r.

OSCAR SUND. *Snow and the survival of cod fry*. Nature, february 1924.

Den norske fiskerimannen OSCAR SUND har nyligen lämnat ett intressant meddelande om förhållandet mellan vinterns snömängder och förnyelsen av torskbeståndet vid Norges kuster.

De senaste årens havsbiologiska undersökningar ha givit flera nya uppslag i fråga om ett förmodat samband mellan mängden av planktonalger i havet och de havsfiskars yngel, vilka direkt eller indirekt äro beroende av algerna som föda. Professor E. J. ALLEN, Plymouth, har sålunda bl. a. sökt påvisa, att ett större antal solskensdagar under februari månad åtföljts av en större algplanktonmängd (diatoméer) utanför södra Englands kust och att en följd av detta åter blivit ett rikligare makrillfiske. Den kände norske planktonforskaren, professor GRAN, har dock hävdadt, att även andra faktorer måste inverka på planktonalgernas utvecklingsmöjligheter och därvid främst framhållit, att under år med stor nederbörd större vattenmassor söka sig ut till havs från kontinenterna. Havsvattnet närmast kusterna erhåller därigenom en större mängd näringssalter, vilka alstra gynnsammare utvecklingsmöjligheter för planktonvegetationen, varigenom fisklarvernas näringsförhållanden förbättras.

För att närmare pröva professor GRANS teori har SUND gjort en undersökning, om något samband finnes mellan de olika torskårgångarnas styrka vid Norges kust under åren 1895 till 1921 och vinterns snömängder på fastlandet (dec.—mars) under samma tidrymd. Av det tillgängliga meteorologiska observationsmaterialet framgår, att åren 1897, 1900, 1904, 1912, 1915, 1917 och 1919 karakteriserades av utpräglade minima i fråga om nederbörden. Man bör jämställa detta med det förhållandet, att dessa år tillskottet av torsk yngel varit särskilt framträdande och givit upphov till mycket starka årgångar av torsk.

Den av professor GRAN framställda teorien motsäges alltså av de resultat, som SUND erhållit, såvitt man vill anse goda yngelår bero på rikligare planktonmängder. Efter snöfattiga vintrar följer en kraftig utveckling av torsk yngel, trots att enligt teorien kustvattnen då äro mindre gynnsamma för planktonfloran och därmed även indirekt för larvstadierna i avseende på näringsmöjligheterna.

SUND anser förklaringen till de fattiga årsklasserna efter snörika vintrar ligga däri, att kustvattnen vid dessa tillfällen

starkt ansvälla och utbreda sig längre ut över Atlantens yta, varvid torskklarverna, som utvecklas i kustvattnens regioner, föras med så långt ut till havs, att de vid övergången till bottenstadiet ej erhålla sådana bottenförhållanden, som äro lämpliga för deras utveckling. Vid mindre omsättning av kustvattnen koncentreras ynglet närmare kusten och till för dem mera passande bottenförhållanden.

Snöminima och rika årsklasser synas dock ej alltid följas åt, ty i fråga om t. ex. den norska vårsillen finner man med undantag för den ovanligt rika årsklassen 1904 ingen överensstämmelse mellan rika årgångar och snöfattiga vintrar. De starka årsklasserna 1913 och 1918 svara i stället mot mycket snörika vintrar. Vad SUND funnit gälla för torsken bör alltså ej utan vidare generaliseras, och även GRANS teori förtjänar nog att ytterligare prövas. De givna, intressanta uppslagen böra sporra till fortsatta undersökningar inom ett område, där visserligen svårigheterna äro många och stora, men forskarbragder kunna utföras.

A. R. M—r.

KARL G. GUSTAFSSON. *Fiskeribiologiska undersökningar i Norra Kalmar län. I. Grindeln, Borstingen, Bysjön, Rösjön, Gissen.* (Kalmar läns norra hushållningssällskaps handlingar 1923.)

Beskrivningarna av sjöarna äro tillräckligt fullständiga, för att man skall kunna få en ganska god uppfattning om dessas beskaffenhet ur fiskesynpunkt, vilket ock underlättas av bifogade skisser av sjöarna med djup- och vegetationsbe-teckningar. Författaren har lämnat rätt stort utrymme åt »bottenfaunan», men har nog därvid varit något oförsiktig. Så beräknas en »bottenproduktion» av 54,3 kg. pr har i Bysjön med ledning av prov från 4 stationer, varvid är att märka, att av den sammanlagda vikten djur, 1,74 gr., ej mindre än 1,015 gr. är från en enda station med en omfattning efter allt att döma väsentligen mindre än en fjärdedel av sjön. På så sätt har nog för hög »bottenproduktion» beräknats. Författaren synes icke anse, att mörten är en »bottendjursätande fiskart». Så är dock nog till mycket stor del fallet. Även kräftorna

tillgodogöra sig bottennäring. Då förf. rekommenderar utplantering av braxen i den c:a 85 hektar stora Borstingen, vars avkastning år 1923 beräknats hava utgjorts av 1,000 tjog kräftor och 600 kg. fisk (75 kg. gädda, 75 kg. aborre och 450 kg. storvuxen och fet mört), sålunda 7 kg. fisk och mer än 11 tjog kräftor pr hektar, för att bättre utnyttja bottennäringen, så tro vi, att detta är ett misstag. I en så pass liten sjö, som dessutom synes sakna lera, torde utsikten att få fram en värdefull braxen vara tämligen liten. Men nog kan det bliva så pass mycket smärre braxen, att den feta, stora och troligen uppskattade mörten försvinner och ger rum för mindre sådan; på så vis skulle detta kunna kallas en fördel (!), att mörten bleve något lite lättare tillgänglig för gäddan, som förf. också rekommenderar att genom odling föröka.

I alla händelser är emellertid företaget förtjänstfullt, och vi hoppas att författaren fortsätter med att utföra och publicera undersökningar av sitt läns sjöar.

Red.

G. LUNDQVIST. *Limnisk Diatoméockra och dess bildningsbetingelser.* (Sv. Geol. Unders. Ser. C. Nr 320.)

Förf. har undersökt Rasjön i Småland, en sjö med svagt humusfärgat vatten, och där funnit diatoméockra. Detta är ett fullständigt strukturlöst ockra av järn, möjligen också, fastän sällan, av mangan. Vanligen är organogen kielselsyra (Diatoméer och spongiellälar) en mycket viktig beståndsdel av densamma. Ockralagren tillhöra bestämda bottenzoner och sträcka sig från 2 å 2 1/2 till omkr. 4 m. under ytan vid lägsta vattenstånd. Genom pollenundersökningar har fastställts, att ockrorna började bildas ungefär vid tiden för den subatlantiska klimatförsämringen.

G. LUNDQVIST. *Några nya rörlodtyper.* (Skrifter utgivna av Södra Sveriges Fiskeriförening 1923.)

I anslutning till författarens analys över principerna för rörlodens arbetssätt (1922) hava olika typer av dylika konstruerats. I denna uppsats lämnas en kort beskrivning av trenne typer, olika i avseende å vikt, belastning och rörvidd.

För icke-fackmannen torde det vara nog att veta, att det gäller upptagande i oskadat skick av en pelare ur sjöbotten m. m. för undersökning i olika avseenden av lagringen och att detta sker genom nedsänkande av ett rör.

Vid *omnämmande* (på ej fullt 2 1/2 rader) av författarens ovan sagda arbete år 1922 i häft. 6 1922 denna tidskrift, hade vi skrivit » — — — varvid använts Naumans dubbellod med vissa ändringar». Förf. har i avhandlingen 1923 anmärkt: »Ett dessvärre fullständigt felaktigt referat har lämnats av Sv. Fiskeritidskrift h. 6 1922.» Vi medgiva och beklaga att ordalydelsen var vilseledande men påstå också, att författarens uttryck »fullständigt felaktigt referat» är ännu mera oriktigt. Förf. har meddelat, att felaktigheten bestod i att »dubbellod och rörlod förväxlats», d. v. s. en felaktig benämning hade insmugit sig i ett 2 1/4 raders omnämmande. Med ett »fullständigt felaktigt referat» menar man dock något alldeles helt annat och vida mer graverande. Författaren har emellertid framställt önskemål att vid ett nytt omnämmande framhölles hans understrykande av *även rörlodens* begränsning för stratigrafiska undersökningar; man kunde vid bottenundersökningar aldrig vara nog kritisk.

T. E—n.

C. V. OTTERSTRÖM. 1. *Regnlöjen (Leucaspius delineatus HECKEL) i Danmark.* 2. *Vandremuslingen (Dreissena polymorpha PALL.) i Esrom Sö.* (Fra Fiskeridirektoratet. Ferskvandfiskeriundersøgelser. Særtryk af »Flora och Fauna». Aarhus 1924.)

I Sverige kallas den lilla fisken »groplöja», blir föga över 8 cm. lång och finnes i södra Skåne, huvudsakligen i torv- och mangelgravar och andra dylika vattenhål.

Dr. OTTERSTRÖM lämnar flera notiser om groplöjans biologi och förekomst i Danmark och påpekar, att den säkert ofta förbisets. Han har bl. a. funnit den i Arresø, som, visserligen Danmarks största sjö, 40 km.², dock är grund (maximaldjup c:a 7 meter, och till allra största delen grundare än 5 m.) och grumlig med lös, lätt upprörd botten. Av de funna exemplaren synas de största varit c:a 7 1/2 cm.

Det skulle ju vara av ett visst intresse, om man kunde finna den i verkliga sjöar även i Sverige. Groplöjan påminner både om mört och löja, till habitus kanske mest om den förra men är något smärtare, har underkäken längre än överkäken som löjan, saknar sidolinje (hos äldre fiskar några få porer framtill), har analfenan något längre (14—15 strålar) än ryggfenan (10—11), samt mera fast sittande fjäll (än mörten), och starkt silverglänsande (t. o. m. mer än löjan). Den är livlig och håller sig gärna i ytan som vanlig löja; lär vara lätt att fånga i agnot eller t. o. m. med håv.

Om vandringsmusslan lämnas också några notiser.

Deutsches Fischereiblatt. Utgivare: Otto Berbig, Köln-Troisdorf.

Under året har en ny fiskeritidskrift börjat utgivas i Tyskland av OTTO BERBIG, som förut utgivit den år 1923 upphörande »Deutsche Fischerei-Correspondenz». Tidskriften utkommer 2 ggr i månaden (Nr. 7, 1 augusti 1923); prenumera-tionspris 8 mk pr år (inom Tyskland!).

Innehållet är gott och omväxlande; författningar, uppsatser över olika områden av fisket, föreningsberättelser, brev-låda, diverse, recept å fiskrätter, sportfiske, sportfiskares upp-levelser, »Lustige Ecke» m. m. Såväl fiskodlaren och sport-fiskaren, som också den, som gärna vill få lite lätt gods, kan sålunda få vad han tycker om. Tidskriften rekommenderas för intresserade.

Red.

SMÄRRE MEDDELANDEN.

† **Professor Victor Hensen**, en av fiskerivetenskapens främste, f. d. professor i fysiologi vid universitetet i Kiel, avled den 5 april 1924 nära 90 år gammal. HENSEN var grundläggaren till den moderna tyska havsforskningen och framför allt har han satt sin stämpel på den kvantitativa planktonforskningen. Bl. a. har han ej blott visat,

huru man med hjälp av sinnrikt konstruerade redskap kan fånga planktonorganismerna, utan även huru det är möjligt att bestämma mängden därav i olika delar och skikt av havet. Det är HENSENS förtjänst att hava åstadkommit grunden till vad vi kalla »bonitering» av fiskevatten. Tidigt kom han under dessa arbeten också att försöka bestämma storleken av fiskbestånden i havet. Han utgick därvid från de fritt svävande äggen av de viktigare havsfiskarna, bestämde genom avfiskning av en vattenpelare av känd rymd mängden och fördelningen av romkornen i enskilda områden, och drog sedan härav slutsatser rörande antalet lekande fiskar. HENSEN var väl medveten om bristerna i detta väl genomtänkta förfaringssätt, men han betonade ofta, att de vunna resultaten, även om de så voro osäkra på 50 % när, dock voro vida mer värda än förut härskande föreställningar, vilka saknade varje fast utgångspunkt.

I samband med firandet av den 50-åriga tillvaron av Kielerkommissionen, som han var med om att grunda år 1870, som han tillhörde under 54 år, och vars ordförande han var under många år, har det sagts, att hans lärjungar och efterföljare i HENSEN framför allt ärade förebilden av en äkta forskare och en in i den högsta åldern outtröttlig sanningssökare; själv hade han som motto på ett av sina största arbeten satt: »Att arbeta vetenskapligt är att vilja finna sanningen.» I avseende å de uppnåeliga målen har HENSEN i all blygsamhet en gång sagt: »Vetenskapen går framåt i det att hon ersätter större felföreställningar med mindre.»

Fiskerimässan i Jönköping 1924 anordnas under tiden 25—28 september i stadsparken och omfattar dels utställningar, dels föredrag, diskussionsmöten, filmförevisningar, studieresor och kurser i tillagning av fiskrätter. Utställningarna omfatta föremål hänförliga till fisket fördelade på 12 olika grupper. Deltagande i utställningen kan ske från hela landet. Anmälningar göras å blanketter, som erhållas hos »Fiskerimässan», *Jönköping*, och skola vara insända före den 10 september.

Inträdesavgifterna bliva för säsongkort, gällande för viss person, kr. 2:—, för dagsbiljett för ett besök kr. 1:—. Bostad i Jönköping under mässtiden torde kunna anskaffas efter skriftlig hänvändelse till »Fiskerimässans inkvarteringsbyrå», Jönköping.

Danmarks fiske 1922. Totalutbytet av saltvattensfisket 1922 har beräknats till c:a 51,143,800 kg. med ett värde av c:a 26,900,000 kr. mot 61,522,700 kr.—38,954,400 kr. 1921. Alla de viktigaste fiskena hava minskats. I siffrorna äro icke ostronfisket medräknat (under säsongen har sålts 2,526,700 st. ostron) ej heller fiskarenas hushållsfisk. Fiskarenas antal anges hava varit 19,092 eller 832 färre än året förut. Fiskebåtarna uppgivas till 15,929, varav 536 minst 15 bruttoton, och 1,462 mellan 15 och 5 ton; 5,005 med motor. Båtvärdet beräknas till 27,678,300 kr. och fiskeredskapens värde till 17,146,600 kr.

I premier för dödade 275 skålar och 99 skarvar har utbetalats 1,199 kr.

Avkastningen från c:a 136 sötvattensfisken har beräknats till c:a 267,000 kr.

(Efter fiskeridirektörens årsberättelse.)

Saknande av bukfenor hos braxenfiskar. I »Ferskvandsfiskeribladet» n:r 2 1924 meddelar C. V. OTTERSTRÖM några braxnar och mörtar, som fullständigt eller delvis sakna bukfenor; även på karp har han liksom HOFER gjort samma iakttagelse. OTTERSTRÖM förklarar fenomenet, som det tyckes gott, med att det skulle varit ål, som bitit i fiskens buk omkring bukfenorna. Fisken skulle slitit sig lös, och såret läkts. Han påpekar, att skadan åsamkats utifrån, att den måste skett genom bett av djur, att annat sådant än fisk ej kan komma i fråga, att ålen är den enda fisk¹ som biter underifrån och

¹ Utom möjligen lake, som dock ej spelar någon roll i de sjöar, där iakttagelsen gjorts. För övrigt har nog laken ej den förmåga att giva ett kraftigt nypande bett som ålen och sväljer nog mera helt och glupskt.

T. E.

sålunda fått fatt i bukfenor, att skadan endast förekommit hos relativt stora fiskar och aldrig hos små, att smärre braxenexemplar och små arter som löja ej kunna slita sig ifrån ålens grepp, samt att ålens olika talrikhet i de olika sjöarna stämmer med antalet funna defekta fiskar. T. E.

Kinesiska krabbor i Elbe. Enligt »Der Fischerbote» (Häft. 12, 1923) har man i nedre delen av Elbe fångat flera exemplar av en i Kina hembörande krabba, *Eriocheir sinensis* MILNE-EDWARDS, särskilt karakteriserad av de stora taggarna på ryggsköldens framkant och av de häriga klorna. Om man icke vill antaga, att denna exotiska krabba blivit av någon utsatt i Elbe, återstår blott den möjligheten för att förklara dess tillvaro i Elbe, att den gömd bland djur och växter, som bruka »växa fast» på fartyg, följt med ånda från Kina. Där förekommer den även i sött och bräckt vatten. I Yang-tse-Kiang har man funnit den ånda till 1,300 km. från havet.

Även i Aller är krabban i fråga fångad. Se »Fischerei-Zeitung» Nr. 28 1924.

Torsklevertran utan transmak? Sedan vitaminforskningen klargjort, att torsklevertran har ännu större värde som medikament än man förr trodde, ha stora möjligheter öppnats för ett bättre utnyttjande av denna fiskets biprodukt. Norge är här ledande på världsmarknaden, och man har länge arbetat med att framställa ett preparat, som inte smakar tran, men som samtidigt inte förlorat något av råproduktens vitaminhalt. Nu säges professor HJØRT ha tillfredsställande löst detta problem. D:r H., som gjort vitaminen i tranen till sitt speciella studium, har i sommar utfört en del experiment vid Stavanger och lyckades då avlägsna transmaken utan att förringa tranens värde. Privat kapital har nu ställts till förfogande för större försöksdrift i vinter.

(»Fiskerierna» 6 dec. 1923.)

Missbildningar bland forellungel. I en uppsats av dr. L. SCHEURING (Allgem. Fisch-Zeitung 1923, Nr. 19—20) fram-

hålles, att övermogna ägg hava en särskild tendens att utvecklas till missbildade yngel, dubbelyngel och sammanväxningar. Att sådana äro så vanliga i lek- och forellodlingsanstalter skulle i samband härmed bero på, att det är vanligt, att rommen ej tages av honorna, så snart den är mogen, utan dessa få vänta, tills tillräckligt med hannar finnas tillgängliga; ofta uttages ej heller den mogna rommen fullständigt utan får delvis övermogna.

Uppgång av ålyngel. I regel torde uppgång av spätt ålyngel ske svärmvis. Man hör någon gång talas om stora svärmar eller långa tåg av sådant. Även något större ålyngel brukar nog också hålla ihop stimvis. I »Der Fischerbote» (XV årg. häft. 8) omtalar fischereidirektor H. LÜBBERT ett väldigt tåg av glasäl i Elbe. Den 9—11 maj 1923 hade detta observerats på olika platser. Man beräknade svärmens eller tågets läng till minst 10 kilometer och dess bredd till 1 meter eller mera. Antalet yngel måste uppgått till miljoner. Enligt iakttagelser av slussvaktaren vid Alsterslussen vid Rådhusörget (Hamburg) hade ävenledes den 9 maj oerhörda mängder glasäl passerat slussarna, för varje gång de öppnats.

Fiskeridirektionen har med anledning härav beslutat, att nästa år (1924) anordna fångst av glasäl på Hamburgs område. Visserligen kan man ej räkna med uppgång av lika stora mängder ålyngel varje år, men i alla händelser skulle de lokala förhållandena vara lämpliga. Författaren meddelar samtidigt, att från den tyska ålyngelfångststationen vid Epney vid Severn i England, som Engelska staten beslagtog under kriget, infördes till Tyskland under åren 1908—1914 38,189,000 st. glasäl.

Gulsäcken hos fodrat och ofodrat forellyngel. De utanpå kroppen synliga spåren av gulsäcken försvinna mycket förr hos forellyngel, som ej fodras, än hos sådant som få foder. Man har därför antagit, att den i gulsäcken förfintliga uppslagsnäringen skulle sparas bättre, då ynglet får även annan näring. I en uppsats »Beiträge zur Kenntnis der Resorption

des Dottersackes und der Ausbildung einzelner Organe bei gefütterter und ungefütterter Forellbrut» (Allgem. Fisch-Zeitung 1922 Nr. 5) visar HANS WEBER, att detta sätilivida är ett misstag, som den i gulsäcken befintliga uppslagsnäringen i själva verket försvinner fortare hos det fodrade ynglet; däremot utvecklas organen i allmänhet kraftigare, levern och matsmältningsorganen i allmänhet komma att intaga ett större utrymme än hos det ofodrade ynglet, och det ser därför ut, som om gulsäcken ej vore så förtärd. Det är därför lämpligt att börja att mata ynglet, så snart detta är villigt att taga föda, vilket ej beror på huru mycket gulsäckens resorberats utan på när syn- och munapparaterna äro nog utvecklade, för att föda skall kunna gripas.

Man får ett mera och tidigare utvecklat, kraftigare och olägenheter motståndsdugligare yngel, i samma mån som det tidigare får sig tillförd föda utifrån.

FÖRFATTNINGAR RÖRANDE FISKE.

Kungörelse ang. förbud mot fångst av kräftor i sjön Mälaren m. m.;

av den 9 augusti 1924.

(Se Sv. Författningssamling n:r 395, 1924.)

1 §.

1. I de delar av sjön Mälaren, som tillhöra Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, däri inbegripna Stora och Lilla Ullevifjärdarna i Uppsala län samt den s. k. sjön Freden i Västmanlands län, skall all fångst av kräftor vara förbjuden.

Vad i denna kungörelse stadgas om nämnda vatten skall gälla även a) de till dessa rinnande vattendragen intill först mötande sjö eller ock intill fall eller dammbyggnad, förbi vilken annan fisk än ålyngel vanligen icke går; samt

b) de från samma vatten utgående kanaler intill närmaste slussport.

2. Inom det i 1 mom. avsedda område vare jämväl förbjudet att till salu hålla eller utbjuda, sälja, köpa eller från ort till annan

forsla kräftor, så fram ej visas kan, att de blivit på lagligt sätt förvärvade.

Ej heller må någon utom samma område vidtaga nyssnämnda åtgärder med kräftor, dem han vet vara inom förbjudet område fångade.

2 §.

1. Bryter någon emot i 1 § stadgat förbud, böte från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

2. Den som dömes till straff enligt 1 mom. have tillika förverkat fångst och redskap så ock vara, varmed han tagit olovlig befattning, eller gälda, där de ej kunna tillrättaskaffas, deras värde.

3. Har någon inom vattenområde, som i 1 § 1 mom. avses, utan avsikt fångat kräfta, vare, därest han genast åter i vattnet utsläpper denna, från ansvar fri.

3 §.

Angående rätt att åtala förseelse mot denna författning gälle vad i 27 § fiskeristadgan den 17 oktober 1900 (n:r 78) finnes föreskrivet. Åtalet anhängiggöres vid polisdомstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

4 §.

Hava levande kräftor, som fångats inom det i 1 § 1 mom. angivna vattenområde, jämlikt 30 § fiskeristadgan tagits i beslag, skola de av beslagtagaren genast utsättas i samma vattenområde, där det lämpligen kan ske.

5 §.

Av böter, som enligt denna författning ådömas, så ock av värdet av förverkat redskap ävensom av förverkad fångst eller vara, varmed icke förfarits på sätt i 4 § sägs, tillfalle en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna kungörelse träder i kraft den 11 augusti 1924 och skall gälla tills vidare intill utgången av år 1928.

Fiskredskap

Fisknät, Hängmattor, Bamburör, Gummistölar

LEIDESDORFFSKA FISKREDSKAPSFABRIKEN
STORKYRKOBRINKEN 6 STOCKHOLM

ÄLDSTA FISKREDSKAPSFABRIK I SVERIGE

H. M. Konungens & H. K. H. Kronprinsens Hovleverantör

Priskurant sändes gratis

Lundgrens Fiskredskapsfabrik

Kungl. Hovleverantör

· STOCKHOLM ·

12 Storkyrkobrinken 12

Telefoner: 2122, Norr 1022

rekommenderar sitt sorterade lager av

Verkligt prima fiskredskap

till moderata priser.

Hängmattor

starka och välgjorda, såväl knutna som av väv, till billigaste priser.

OBS! Priskurant gratis på begäran.

OBS! Tillkänd Silvermedalj i Stockholm 1897. Guldmedalj i Bergen 1898. Första priset, stora silvermedaljen i Gefle 1901. Guldmedalj vid 100 års Utställningen i Karlstad 1903. Silvermedalj i Norrköping 1906. Silvermedalj i Örebro 1911. Silvermedalj i Köpenhamn 1912. Silvermedalj i Vaxholm 1912.

Svensk Fiskeritidskrift

utkommer med sin trettiondedredje årgång 1924 till samma omfång som förut, fördelat på sex häften och till prenumerationspris av **fyra kronor 50 öre**, för utlandet **fem kronor 50 öre**. Medlemmar av Sv. Fiskareförbundet erhålla tidskriften gratis som hittills. Årsavgiften i Förbundet är år 1924 **kr. 4:—**.

Annonspris: $\frac{1}{8}$ sida kr. 5:—; $\frac{1}{4}$ sida kr. 9:—; $\frac{1}{2}$ sida kr. 17:—; $\frac{3}{4}$ sida kr. 23:—; 1 sida kr. 30:—. Rabatt vid stående annonser.

Redaktionens adress är **Södertelge**.

I frågor rörande tidskriftens distribution torde man hänvända sig till **Almqvist & Wiksells Boktryckeri A. B., Uppsala**.

Fjärde häftets innehåll:

	Sid.	Sid.
Uppsatser:		
† Per Elof Lindström	97	<i>G. Lundqvist</i> , Linnisk Diatomöockra och dess bildningsbetingelser 120
Om förekomst av norsk vårsill bland varens makrillfångster utanför Bohuslän av <i>Arvid R. Molander</i>	100	— — Några nya rörlodtyper 120
Spridda anteckningar om Gävle-fiskarnes forna fiskeresor norrut av <i>Ivar Arvidsson</i>	104	<i>C. V. Otterstrom</i> , 1. Regulojen i Danmark. 2. Vandringsmuslingen i Esrom So 121
Något om ålens och kräftornas föda	110	<i>Deutsches Fischerzeitblatt</i> 122
Stålträdsnjårdar av <i>T. Ekman</i>	113	
Litteraturmeddelanden:		Smärre meddelanden:
<i>J. P. Jakobsen</i> and <i>A. C. Johansen</i> , On the causes of the fluctuations in the Yield of some of our fisheries II. The eel fisheries	115	† Victor Hensen 122
<i>Oscar Sund</i> , Snow and the survival of cod fry	117	Fiskerimässan i Jönköping 1924 123
<i>Karl G. Gustafsson</i> , Fiskeribiologiska undersökningar i Norra Kalmar län. I. Grindeln, Borstingen, Bysjön, Rösjön, Glissen	119	Danmarks fiske 1922 124
		Saknande av bukfenor hos braxen 124
		Kinesiska krabbor i Elbe 125
		Torsklevertran utan transmak 125
		Missbildningar bland forellyngel 125
		Uppgång av ålyngel 126
		Gulsäcken hos fodrat och ofodrat forellyngel 126
		Författningar rörande fiske:
		Kung. ang. förbud mot fångst av kräfta i sjön Mälaren m. m. (d. 9 aug. 1924) 127